

PERCEPȚII PRIVIND FAMILIA ÎN DREPTUL ROMÂN

Lector dr. *Mihaela POP*

Abstract

The family has been, over time, the fundamental institution for the survival of the individual and the reproduction of society, the keeper of traditions and national values, a landmark of stability. The accelerated pace of change in contemporary society has left its mark on the family, bringing important changes. It has diversified its forms, structure and functions, evolved into a plurality of models. The deinstitutionalization, individualization and democratization of family life are the most important processes he went through.

Keywords: *family law, private law, evolution, interpretation.*

Introducere

Familia reprezintă o formă superioară de comunitate, care se bazează pe relații sociale și biologice, având scopul suprem de a pregăti viitoarea generație sănătoasă și bine educată pentru a participa la dezvoltarea societății. Ea este cea mai veche dintre instituțiile create de om de-a lungul existenței sale social-istorice.

În Dicționarul Explicativ al Limbii Române, familia este definită ca „forma socială de bază, întemeiată prin căsătorie și care constă din soț, soție și din descendenții acestora”¹.

Definită ca „grup de persoane unite prin căsătorie sau rudenie, care au o viață comună bazată pe sentimente, aspirații și interese comune”², familia se regăsește la toate popoarele și comunitățile și se individualizează în raport de alte grupuri sociale prin obiceiurile, prin normele, stilul de viață practicat, valorile promovate și transmise de la o generație la alta.

1. Caracteristici generale ale familiei

Perenitatea societății e realizată prin reproducerea biologică și socială, iar aceste funcții sunt asigurate de familie.

---

¹ <https://dexonline.ro/definitie/familie>.

² Cătălin Zamfir, Lazar Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București, 1998, p. 234.

Într-un sens mai larg, familia e definită ca grup social care are membrii legați prin raporturi de vârstă, căsătorie sau adopție și care trăiesc împreună, cooperează și au grijă de copii.

În sens restrâns, familia este definită ca „grup social format dintr-un cuplu căsătorit și copiii acestuia”.

Etimologic, acest cuvânt vine din latinescul „familia”, care desemnează ansamblul locuitorilor casei, ansamblul celor care trăiesc sub același acoperiș.

Din punct de vedere juridic, familia este un grup de persoane între care s-a stabilit un set de drepturi și obligații reglementat prin norme legale. Aceste norme legale se referă la modul de încheiere a căsătoriei, stabilirea paternității, drepturile și obligațiile soților, relațiile dintre părinți și copii, modul de transmitere a moștenirii.

În domeniul social, familia poate semnifica, în același timp, indivizi și relații. Ea cuprinde celula conjugală (soț-soție) la care se adaugă copii, părinți, bunici, veri etc.). Această noțiune se referă la o dinastie de rude care nu coabitează, dar au un patrimoniu comun. De asemenea, sunt legate de termenul de familie, sentimente ca: dragostea, afecțiunea etc.

Considerând familia „unitatea socială constituită din adulți (și copii) între care există relații de filiație – naturală sau socială”³, cu structura, roluri și funcții condiționate social-istoric, se oferă tocmai coordonate principale în formularea definiției oricărui tip particular de (micro) grup familial.

Familia se afirmă permanent ca celula de bază a oricărei societăți - relația familie-societate este biunivocă, de intercondiționare și cu greu s-ar putea afirma cine are rolul determinant.

Este evident, modul de ființare a familiilor într-o anumită perioadă este capabil de a caracteriza întreg ansamblul social; reciproca este, de asemenea, valabilă.

Familia conferă societății valori de solidaritate umană, de sens al existenței, de perpetuare a unor concepții, mentalități, religii sau interese materiale. Societatea, la rândul său, este datoare să asigure familiei protecție, condiții de perpetuare și dezvoltare, care să-i permită să își îndeplinească menirea.

Din punct de vedere sociologic, familia reprezintă „exemplul tipic de grup primar, caracterizat prin puternice relații de tipul «face to face» prin asocierea și colaborarea intimă a tuturor membrilor ei”⁴.

Aceste caracteristici atribuite grupului familial fac din el un adevărat sistem social, constând în următorul mod de organizare și funcționare:

- membrii familiei ocupă poziții diferite, care se află în relații de interdependență, adică o schimbare în comportamentul unuia din membrii săi aduce o modificare a comportamentului celorlalți;

³ Ciprian Raul Romițan, *Dreptul familiei. Bibliografie selectivă*, Editura Universul Juridic, București, 2020, p. 34.

⁴ Cătălin Zamfir, Lazar Vlăsceanu, *op. cit.*, p. 237.

- familia, prin rețeaua de relații ce leagă pe membrii săi unul de celălalt, este o unitate relativ închisă și semiautonomă, care-și menține limitele și pare să excludă orice intervenție din afară; rolul de intermediar în raport cu comunitatea este exercitat de ambii soți;

- familia-grup ce îndeplinește un număr de sarcini care răspund atât cerințelor factorilor sociali externi, cât și necesităților sau revendicărilor membrilor ei.

Specificul familiei e dat de funcțiile pe care le îndeplinește, de sentimentele de dragoste ce-i unesc pe soți, atașamentul emoțional al acestora, solidaritatea și coeziunea grupului.

Cele mai semnificative funcții ale familiei pot fi clasificate astfel:

- menținerea continuității biologice a societății prin procrearea, formarea și educarea copiilor;

- menținerea continuității culturale prin transmiterea moștenirii culturale în procesul socializării;

- transmiterea de la ascendenți la descendenți a unei poziții sociale;

- satisfacerea nevoilor emoționale, a trebuințelor intime, asigurarea sentimentului siguranței și menținerii personalității;

- integrarea socială a membrilor ei prin procesul de orientare, educare și socializare.

2. Considerente privind familia românească contemporană

Fără a-și diminua importanța ca instituție socială, familia contemporană nu mai reprezintă o instituție conservatoare, ci una tot mai adaptată transformărilor de la nivelul societății, democratică și deschisă. Familia este tot mai integrată în dinamica societății, tot mai mult condiționată de schimbările economice și sociale, influențând, la rândul ei, evoluția de ansamblu.

Pentru a desemna unitatea dintre membrii unei familii, s-au elaborat mai multe concepte care din punct de vedere social individualizează două tipuri familiale:

- familia extinsă (de tip tradițional);

- familia nucleară (de tip modern).

Familia extinsă este o structură de tip autoritar sau autocratic, condusă de un șef-partener, incluzând mai multe generații care conviețuiesc laolaltă într-o precisă diviziune și stratificare a rolurilor. În acest tip de familie, alegerea partenerului este făcută de părinți pe baza status-ului economic și social, menținerea și respectarea tradiției fiind așteptări majore.

Familia cu cea mai mare răspândire este familia nucleară. Acest tip de familie reprezintă forma universală cea mai elementară, cuprinde părinții și copiii necăsătoriți, având de îndeplinit mai multe funcțiuni necesare pentru indivizii ce o alcătuiesc, dar și pentru societate. Familia nucleară este o structură democratică

bazată pe egalitate, consens, participare activă a copiilor. Alegerea partenerului se bazează pe afecțiune și libera opțiune, scopul acestei uniuni constituindu-l fericirea mutuală a indivizilor.

În afara acestor două tipuri, se mai pot aminti: familia de origine, conjugală, de rezidență, de interacțiune, cu probleme, migrantă.

Ceea ce rămâne stabil de definit, pentru orice tip de existență familială, este esența sa de unitate de interacțiuni și intercomunicări personale, ce cuprinde rolul social de soț, soție, mamă, tată, fiu, fiică, frate, soră.

În trecut, familia tradițională era supusă unei presiuni externe din partea mediului social care, prin familie, își asigura reproducția. Deciziile, scopurile unei familii erau strict reglementate de normele unanim acceptate ale colectivității. Devierea de la aceste norme era sancționată prin oprobriu social. Sentimentul de insecuritate pe care l-ar fi generat asumarea unui asemenea oprobriu, făcea preferabil conformismul. Prin urmare, tradiționalitatea are ca atribute esențiale imobilismul, rigiditatea, conservatorismul.

Urbanizarea, extinderea familiei nucleare, reducerea funcției economice a familiei au creat un element de insecuritate, au redus posibilitățile de identificare a generațiilor tinere cu cele mature, au sporit conflictul între generații. S-a creat o mobilitate familială, au apărut probleme de adaptare a indivizilor la o societate în continuă transformare. Indivizii au găsit modalități proprii de adaptare la acest tip de societate, prin planning familial sau prin alegerea celibatului. Familia poate deci să-și regleze, în mare măsură, singură funcțiile interne. În schimb, individul a pierdut un mediu securizat. Libertății crescute, plătite cu un sentiment al insecurității, i-au impus eforturi sporite de adaptare, nu numai la un dinamism social necunoscut înainte, dar și la cerința de a răspunde acestui mediu cu o mai mare responsabilitate. Familia și-a pierdut mult din caracterul ei de instituție socială, cuplul familial fiind interesat mai mult de satisfacerea propriilor interese și mai puțin de realizarea funcțiilor pe care societatea le atribuie instituției familiale. Atributele esențiale ale modernității au devenit: flexibilitatea, individualismul, dinamismul.

Familia a fost și rămâne unul dintre pilonii de bază pe care se construiește societatea, motiv pentru care, ca fenomen social și nu numai, aceasta a făcut obiectul de cercetare pentru diverse științe, cum ar fi: dreptul, psihologia, sociologia, filosofia, medicina, istoria, religia și multe altele, constituind una dintre temele majore care i-au îndemnat la reflecție atât pe cei care o studiau, pentru a-i înțelege mecanismele și evoluția, cât și pe cei chemați să conceapă norme prin care să o reglementeze juridic.

În sens sociologic, familia reprezintă un grup social care ia naștere prin căsătorie și care este compus din persoane care se gospodăresc împreună, locuiesc împreună și pe care le leagă anumite relații morale, natural biologice, de descendență, dar și psihologice.

În sens juridic, familia reprezintă acel grup de persoane între care se nasc drepturi și obligații ca efecte ale încheierii căsătoriei, sau care reies din relațiile de rudenie, adopție ori alte raporturi similare prevăzute de lege. Codul civil nu conține o definiție concretă a familiei, însă aceasta se poate desprinde din ansamblul normelor juridice care reglementează viața de familie⁵.

3. Reglementări juridice cu privire la familie

Datorită importanței pe care o are familia în societate este firesc ca fiecare sistem de drept să îi dedice acestei instituții o reglementare juridică amplă și complexă.

Astfel, Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede: Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie⁶:

(1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

(2) Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

Constituția României: Art. 48 – Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(2) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

Codul civil: Art. 258 – Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor.

(2) Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(3) Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei.

---

⁵ În acest sens, a se vedea art. 4 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014; art. 2 din Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată în M. Of. nr. 785 din 22 noiembrie 2012 (n.n. – Legea nr. 277/2010 va fi abrogată începând cu 1 aprilie 2018 prin Legea nr. 196/2016 privind venitul mediu de incluziune publicată în M. Of. nr. 882 din 3 noiembrie 2016).

⁶ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/private-life>.

(4) În sensul prezentului Cod, prin soți se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie.

De fapt raporturilor nepatrimoniale și celor patrimoniale ale familiei le este consacrată în întregime Cartea a II-a a Codului civil, intitulată „Despre familie”, cu un număr de 277 articole, respectiv de la art. 258 până la art. 534 inclusiv.

Literatura de specialitate⁷ prezintă următoarele caractere juridice ale familiei:

- familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea, pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor;
- copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie;
- copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor;
- persoanele cu handicap se bucură de protecție specială;
- părinții au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Obiectul de reglementare al normelor dreptului familiei îl formează raporturile de familie. Acestea sunt:

- a) raporturile de căsătorie;
- b) raporturile care rezultă din rudenie;
- c) raporturile care rezultă din adopție;
- d) unele raporturi care sunt asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie⁸.

Cunoașterea principiilor generale care guvernează relațiile de familie ajută la darea soluției în acele materii în care legislația nu este suficient de explicită sau nu conține nici o reglementare și la determinarea măsurii în care dispozițiile reglementările Codului civil referitoare la familie se completează cu dispozițiile din alte acte normative.

Dispozițiile Codului civil și ale altor acte normative reglementează următoarele principii referitoare la relațiile de familie:

- a) principiul căsătoriei liber consimțite între soți;
- b) principiul ocrotirii căsătoriei și a familiei;
- c) principiul ocrotirii intereselor mamei și ale copilului;
- d) principiul respectării și promovării cu prioritate a interesului superior al copilului;
- e) principiul protecției copiilor și a tinerilor;
- f) principiul egalității în drepturi a copiilor;
- g) principiul exercitării drepturilor și al îndeplinirii obligațiilor părintești față de copiii lor;

⁷ Ion P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei* – Ediția a VIII-a revăzută și completată, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 15.

⁸ Bogdan Dumitru Moloman, Lazăr-Ciprian Ureche, *Codul civil. Cartea a II-a. Despre familie. Art. 258-534. Comentarii, explicații și jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 38.

- h) principiul egalității în drepturi a soților;
- i) principiul acordării sprijinului moral și material reciproc între membrii familiei;
- j) principiul monogamiei.

Pentru a determina conținutul juridic al noțiunii de familie, este necesar să răspundem la întrebarea cine este subiect de drept în dreptul familiei: familia sau individul.

A) Regula: familia nu este un subiect colectiv de drept, distinct de membrii săi, adică o persoana juridică în sensul dreptului civil

Legiuitorul român nu consacră existența unui interes al familiei care s-ar putea impune membrilor săi și nici posibilitatea familiei de a stabili raporturi juridice cu alte subiecte de drept, ca subiect de drept distinct.

În alte legislații, se poate remarca o tendință de a aborda familia ca o „asociațiune familială”. De exemplu, Codul civil francez prevede posibilitatea de a modifica regimul matrimonial dacă „interesele familiei” o cer; Codul civil italian reglementează „patrimoniul familial” ca o masă de bunuri ce aparține familiei.

Având însă în vedere funcția economică a familiei, aceasta poate desfășura activități economice și poate reprezenta baza constituirii unor asociații familiale cu caracter economic sau a unor societăți comerciale, după cum am arătat mai sus.

Cu toate acestea, familia nu este un subiect colectiv de drept civil, respectiv nu are personalitate juridică, chiar dacă poate fi provocatoare a ideii de a face o asemenea analogie.

B) Excepția: familia - subiect de drept distinct în dreptul securității sociale.

Există prevederi interne și internaționale care afirmă expres rolul familiei ca instituție socială fundamentală a societății, precum și protecția specială de care beneficiază din partea statului.

Potrivit art. 1 alin. (1) din Codul familiei, „statul ocrotește căsătoria și familia; el sprijină, prin măsuri economice și sociale, dezvoltarea și consolidarea familiei”.

Tot astfel, Declarația universală a drepturilor omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a O.N.U., prin Rezoluția nr. 217A (III) din 10 decembrie 1948 (art.16), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de Adunarea Generală a O.N.U., prin Rezoluția 2.200 A (XXI) din 16 decembrie 1966 (art. 23) și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (art. 10), ratificate de România prin Decretul nr. 212/1974, Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg, la 3 mai 1996, ratificată de România prin Legea nr. 74/1999 (art. 16) proclamă că familia este „elementul fundamental al societății” sau „celula fundamentală” a societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

Potrivit acestor acte internaționale, statele sunt obligate să promoveze protecția economică, juridică și socială a familiei, îndeosebi prin reglementări de natură socială sau fiscală, (cum sunt cele care reglementează construcția de locuințe

pentru tinerele familii, ajutorul acordat tinerelor familii, părinților etc.) sau prin oricare alte măsuri corespunzătoare.

Dincolo însă de problematica mult mai complexă privind măsura și modul în care statul își îndeplinește angajamentele astfel asumate privind ocrotirea familiei și respectarea vieții de familie, din punct de vedere juridic, aceste texte suscită o întrebare: dacă statul are obligația de a lua măsuri pentru ocrotirea familiei, se poate vorbi de un drept corelativ al familiei în raporturile cu statul? Este familia – ca entitate distinctă de membrii săi – un subiect de drept?

Chiar dacă familia nu îndeplinește condițiile de existență ale unui subiect colectiv de drept, distinct de membrii săi, considerăm că, în domeniul dreptului securității sociale, anumite reglementari concrete pot consacra uneori calitatea familiei de a fi subiect distinct de drept.

Se poate exemplifica, în acest sens, cu dispozițiile O.U.G. nr. 105/2003 privind alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familiile monoparentale și ale art. 6 din Legea nr. 119/1997 privind alocația suplimentară pentru familiile cu copii. Astfel, titular al dreptului la alocația familială complementară, este familia. Alocația se acorda, la cererea reprezentantului familiei. Îndeplinirea condițiilor pentru acordarea alocației suplimentare se dovedește prin livretul de familie (reglementat de art. 6 din Legea nr. 119/1997), care reflectă componenta copiilor, filiația copiilor și situația lor juridică față de reprezentanții legali, iar titular al livretului de familie este familia.

Tot astfel, potrivit art. 9 alin. (5) din Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, cu modificările ulterioare, titularul ajutorului social este persoana care a făcut cererea, iar beneficiarul ajutorului social este familia.

Prin urmare, se poate constata că, în cazurile prevăzute de lege, în raporturile cu autoritățile publice și în special în materia măsurilor de protecție și asistență economică și socială, familia poate fi considerată un subiect de drept.

C) Persoana fizică – subiect de drept al familiei

Atât reglementările interne (art. 48 din Constituție, art. 1 C. fam.), cât și cele internaționale (art. 16 din Declarația universală a drepturilor omului, art. 23 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 12 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994; *brevitatis causa*, referirile la aceasta convenție vor fi făcute prin utilizarea prescurtării C.E.D.O.) consacră dreptul fundamental al persoanei la viață de familie și la ocrotirea acesteia.

Prin urmare, subiect de drept în raporturile juridice de familie este întotdeauna persoana fizică, individul care are calitatea de membru al familiei, indiferent de sensul sociologic sau juridic al acestei noțiuni.

În triada individ - familie - stat se consideră că, din punct de vedere istoric, la origini nu a existat nici statul, nici individul, privit singular. În societățile tradiționale, nu exista decât grupul întemeiat pe legătura dintre bărbat și femeie și

pe legătura de sânge. Individul era total integrat acestui grup, fără posibilitatea de a-l modifica, ci doar de a-l perpetua, interesul de grup prevalând asupra celui individual. De aceea, statutul individului se stabilea prin apartenența la un anumit grup familial și prin rolul pe care îl avea în acest grup. În acest sens, s-a spus că familia constituie un fel de „societate arhaică”.

De aceea, noțiunea de personalitate juridică – creație juridică târzie – apare ca incompatibilă cu familia, ca și grup „originar”, primar de persoane.

Familia, ca grup fundamental al societății, fixează locul indivizilor într-un sistem de organizare socială, creează cadrul necesar dezvoltării personalității, facilitând relațiile acestora cu celelalte sfere și domenii ale vieții sociale.

Fundamentul acestei reglementări îl regăsim în articolul 26 alin. (1) din Constituția României care protejează dreptul la viața intimă, familială și privată.

Căsătoria reprezintă o relație interumană fundamentală pentru societate, fapt susținut de art. 48 din Constituție, care garantează principiul libertății căsătoriei, egalitatea soților și faptul că cerințele privind încheierea, desfacerea și nulitatea căsătoriei se stabilesc prin lege.

Concluzii

În toate societățile, familia s-a impus ca grup specific, caracterizat printr-o puternică sudura internă, menținută prin cooperare și afecțiune reciprocă a membrilor.

Varietatea definițiilor familiei conturează anumite caracteristici ale familiei

- a) existența unui anumit număr de persoane;
- b) reunirea lor este urmarea actului căsătoriei;
- c) între membrii grupului familial există ansamblul de drepturi și de obligații garantate juridic;
- d) relațiile interpersonale, de ordin biologic, psihologic și moral dintre membri;
- e) climatul și atmosfera psihosocială;
- f) ansamblul de norme și reguli privind conduita membrilor grupului familial;
- g) organizarea structurală cu o anumită distribuție a rolurilor și sarcinilor familiale;
- h) îndeplinirea unor funcții în raport cu societatea.

Deci, sfidând vastitatea gamei de forme pe care familia le poate lua, cât și rigurozitatea adevărului ca orice familie este unică, irepetabilă, își are propria istorie și evoluție, marcată nu doar de factori externi, ci și (mai ales) de cei interni, se poate, totuși, afirma existența unui punct de convergență: normalitatea familiei în societate.

Putem vorbi despre tipuri de familii determinate de situații economice, de tipuri de morală, de tipuri de credințe, de clasă socială. În perioada existenței

Codului familiei, morala era considerată un cuvânt creștin și era înlocuit cu termenul de etică, punându-se accent pe caracterul laic al noțiunii de familie.

O expresie a schimbărilor majore de la nivelul societății românești o reprezintă evoluția vârstei de căsătorie. Spre deosebire de realitatea zugrăvită de datele statistice, vârsta ideală pentru căsătorie, în percepția românilor, se plasează cu precădere în intervalul 26-28 ani⁹.

Printre schimbările principale pot fi menționate următoarele:

- scăderea ratelor de nupțialitate, căsătoria devenind dintr-un fenomen cvasi universal în unul cu incidență mult mai redusă;

- modificarea calendarului căsătoriilor, creșterea vârstei medii la prima căsătorie;

- creșterea ratelor de divorțialitate, astfel constatându-se instabilitatea căsătoriilor, fenomen care parțial se explică prin amplificarea traiului separat al soților din cauza migrației de muncă;

- extinderea rapidă a fenomenului uniunilor non-maritale (parteneriatelor) ca formă a primei uniuni, a practicii traiului în cuplu fără înregistrarea căsătoriei, acest lucru fiind valabil atât pentru vârste tinere (persoane celibatate în coabitare premaritală), cât și pentru cele mai în vârstă (persoane divorțate sau văduve în coabitare post maritală);

- primele uniuni non-maritale nu întotdeauna se transformă în căsătorii înregistrate;

- căsătoriile repetate compensează într-o proporție tot mai mare disoluția primelor căsătorii;

- începutul vieții în comun a partenerilor, precum și momentul încheierii căsătoriei pierd semnificația unui punct de reper pentru începutul procesului de procreare;

- reducerea bruscă a natalității, rata totală de fertilitate instalându-se sub nivelul de înlocuire a generațiilor, fapt confirmat prin analiza longitudinală;

- modificarea calendarului nașterilor, amânarea acestora spre vârste mai mature, deplasarea treptată a vârstei modale (vârstei intensității maxime a natalității) din grupul de vârstă de 20-24 ani în cel de 25-29 ani; scăderea bruscă a contribuției în indicatorii finali ai natalității a mamelor din cele mai tinere grupuri de vârstă (15-19 ani);

- creșterea semnificativă a proporției copiilor născuți în afara căsătoriei, în paralel cu majorarea vârstei medii a mamei la nașterea copilului extraconjugal, din contul creșterii natalității extraconjugale la femeile de vârstă medie, una dintre cauzele principale ale acestui fenomen fiind răspândirea uniunilor non-maritale;

- majorarea numărului și proporției familiilor monoparentale în urma divorțurilor și natalității extraconjugale.

⁹ <https://reveal.ro/reveal-trends/studiu-reveal-marketing-research-familia-si-viata-de-cuplu-in-romania-perceptii-si-reprezentari-in-2022/>.

Astfel, diversificarea formelor de viață familială, posibilitățile, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, de a planifica de sine stătător când să-și întemeieze familia, în ce formă, numărul dorit de copii, precum și faptul că multe persoane devin părinți nefiind în relații conjugale, demonstrează că parentalitatea, căsătoria conjugală și familia se distanțează tot mai mult, formând instituții sociale separate. Cu toate acestea, schimbările în comportamentele nupțiale și în modelele familiale nu semnifică nicidecum prăbușirea familiei ca instituție socială. Atașamentul față de familie rămâne foarte ridicat, aceasta ocupând primul loc în ierarhia de valori și fiind domeniul care continuă să ofere indivizilor cea mai mare satisfacție.

Unele transformări ale structurilor și funcțiilor familiale sunt ireversibile și reprezintă un rezultat al procesului de modernizare socială, ce se realizează prin progresul tehnologic, creșterea mobilității sociale, liberalizarea normelor sociale, creșterea independenței economice a femeilor și tinerilor, planificarea familială etc. De aceea, ar fi greșit să considerăm posibilă restabilirea pozițiilor familiei tradiționale. Totodată, din perspectiva dezvoltării demografice, transformarea familiei, trecerea ei de la modelul tradițional la cel modern are consecințe multiple, printre cele mai importante fiind stabilirea regimului îngust de reproducere a populației în urma scăderii natalității.

Creșterea numărului de uniuni libere, modificarea comportamentului premarital și al celui conjugal, reducerea numărului de familii în care soții rămân întreaga viață în uniune conjugală, creșterea uniunilor de parteneriat, a numărului familiilor monoparentale și al căsătoriilor repetate au implicații importante asupra stabilității familiei ca instituție socială și asupra altor aspecte ale vieții de familie, de exemplu, asupra relațiilor inter generaționale. Schimbările menționate într-o măsură tot mai mare vor genera probleme ce țin de adaptarea sistemului de protecție socială la noile condiții. Reieșind din cele descrise, este important să se ia în considerare de modificarea ciclului de viață a oamenilor în procesul de reevaluare și perfecționare a politicilor familiale existente, precum și în elaborarea unor măsuri noi.

Bibliografie

- CONSTITUȚIA ROMÂNIEI din 1991, republicată M. Of. nr. 767/31 oct. 2003;
- Legea nr. 287 din 17 iulie 2009 privind Codul civil, rectificat M. Of. nr. 246/29 apr. 2013, cu modificările ulterioare;
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014, cu modificările ulterioare;
- Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată în M. Of. nr. 785 din 22 noiembrie 2012, abrogată;

- Legea nr. 196/2016 privind venitul mediu de incluziune publicată în M. Of. nr. 882 din 3 noiembrie 2016;
- Cătălin Zamfir, Lazar Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București, 1998;
- Ciprian Raul Romișan, Dreptul familiei. Bibliografie selectivă, Editura Universul Juridic, București, 2020;
- Ion P. Filipescu, Tratat de dreptul familiei – Ediția a VIII-a revăzută și completată, Editura Universul Juridic, București, 2006;
- Bogdan Dumitru Moloman, Lazăr-Ciprian Ureche, Codul civil. Cartea a II-a. Despre familie. Art. 258-534. Comentarii, explicații și jurisprudență, Editura Universul Juridic, București, 2022.
- <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>;
- <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>;
- <https://dexonline.ro/definitie/familie>;
- <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/private-life>;
- <https://reveal.ro/reveal-trends/studiu-reveal-marketing-research-familia-si-viata-de-cuplu-in-romania-perceptii-si-reprezentari-in-2022/>.